

**ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ ПРОСОДІЇ У ВИРАЖЕННІ СТАВЛЕННЯ
ТА МІЖОСОБИСТІСНОЇ ДИСТАНЦІЇ В ПОВСЯКДЕННОМУ
АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ
(НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ СЕРІАЛІВ)**

**THE FUNCTIONAL ROLE OF PROSODY IN EXPRESSING ATTITUDES
AND INTERPERSONAL DISTANCE IN EVERYDAY ENGLISH COMMUNICATION
(BASED ON CONTEMPORARY TV SERIES)**

Карпова Д.М.,

orcid.org/0000-0001-6760-2573

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри морської англійської мови

Національного університету «Одеська морська академія»»

Костроміна О.В.,

orcid.org/0000-0002-6756-7701

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри морської англійської мови

Національного університету «Одеська морська академія»»

Григораш В.С.,

orcid.org/000-0003-0935-940X

кандидат філологічних наук, доцент,

*доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

У статті досліджується функціональна роль просодії в сучасній міжособистісній комунікації як важливого інструмента вираження емоційних станів, намірів і соціальної дистанції між співрозмовниками. Просодія розглядається як комплекс супraseгментних характеристик мовлення (висоти основного тону, інтенсивності, темпу мовлення та паузальної насиченості), які істотно впливають на сприйняття висловлювання, визначають його прагматичний зміст і емоційне забарвлення. Метою дослідження є з'ясування того, яким чином просодичні параметри беруть участь у вираженні ставлення мовців один до одного та у регулюванні міжособистісної дистанції. Матеріалом дослідження слугували автентичні діалогічні уривки із сучасних англомовних серіалів «Тед Лассо» та «Емілі в Парижі», обраних для аналізу міжкультурного та повсякденного спілкування. Аналіз включав класифікацію просодичних параметрів (ЧОТ, інтенсивність, темп) та встановлення їхньої кореляції з різними типами міжособистісної дистанції. Результати показали, що просодія є потужним прагматичним інструментом. У серіалі «Тед Лассо» протагоніст використовує контрастну просодичну модель (зниження гучності, сповільнення темпу та використання рівних/спадних тонів) у відповідь на агресію, що слугує маркером заспокоєння, щирої співчуття та різкого зменшення міжособистісної дистанції. Водночас у серіалі «Емілі в Парижі» просодія Сільві (сповільнений темп, переважання тривалих пауз та знижені значення ЧОТ) активно використовується як інструмент домінування, підтримання високої професійної дистанції та вираження скептицизму, тоді як високі тони й швидкий темп Емілі сигналізують про спробу цю дистанцію зруйнувати. Встановлено, що просодія не є лише другорядним елементом мовлення, а виконує автономну комунікативну функцію, забезпечуючи передачу прагматичних і соціальних смислів. Таким чином, просодія постає як універсальний механізм регулювання міжособистісних відносин, що визначає рівень формальності, ступінь емоційної залученості та соціальної дистанції у процесі спілкування.

Ключові слова: просодія, міжособистісна дистанція, ставлення мовця, ЧОТ, інтенсивність, темп мовлення, прагматика, міжкультурна комунікація.

The article examines the functional role of prosody in modern interpersonal communication as an important tool for expressing emotional states, intentions, and social distance between interlocutors. Prosody is considered as a set of suprasegmental characteristics of speech (pitch, intensity, speech rate, and pause saturation) that significantly influence the perception of utterances, determine their pragmatic content and emotional coloring. The aim of the study is to clarify how prosodic parameters participate in expressing speakers' attitudes towards each other and in regulating interpersonal distance. The research material was authentic dialogue excerpts from the contemporary English-language TV series «Ted Lasso» and «Emily in Paris», chosen for the analysis of intercultural and everyday communication. The analysis included the classification of prosodic parameters (F_0 , intensity, and tempo) and the establishment of their correlation with different types of interpersonal distance. The results have shown that prosody is a powerful pragmatic tool. In the series «Ted Lasso»,» the protagonist uses a contrastive prosodic model (lower volume, slower tempo, and the use of level/falling tones) in response to aggression, serving as a marker of reassurance, sincere empathy, and a sharp reduction in interpersonal distance. Simultaneously, in the series «Emily in Paris,» Sylvie's prosody (slow tempo, prevalence of long pauses, and lowered F_0 values) is actively used as a tool of dominance, maintenance of high professional distance, and expression of skepticism, whereas Emily's high pitch and fast tempo signal an attempt to dismantle this distance. It has been established

that prosody is not merely a secondary element of speech, but performs an autonomous communicative function, ensuring the transmission of pragmatic and social meanings. Thus, prosody emerges as a universal mechanism for regulating interpersonal relations, determining the level of formality, the degree of emotional involvement and social distance in the communication process.

Key words: prosody, interpersonal distance, speaker's attitude, pitch, intensity, speech tempo, pragmatics, intercultural communication.

Постановка проблеми. Комунікація є невід'ємною складовою людського існування та виконує ключову роль як основний механізм взаємодії між людьми. Вона впливає на формування інтелектуальних здібностей, психологічного стану особистості та на засвоєння норм культурної поведінки [1]. Через комунікативну діяльність відбувається розширення світогляду, розвиток сприйняття, мислення й самореалізація особистості [2].

Наразі зростає визнання важливої ролі просодії в комунікації між людьми. Стосовно терміну «просодія» слід зазначити, що останнім часом він набув широкого поширення та різного тлумачення. Просодію описують як «супрасегментні властивості мовленнєвого сигналу, які модулюють та посилюють його значення» [8, с. 206]. Просодія стосується відмінностей у висоті тону, інтенсивності (гучності), тривалості та часовій організації сегментів і слів у реченнях. Мовленнєва просодія є важливою когнітивною характеристикою фонології, яка глибоко залучена у генеративне конструювання та аналіз висловлювань і значень та їхніх наслідків. Вона також передає наміри мовця в різних мовленнєвих ситуаціях [3, с. 184].

Зміна висоти голосу може кардинально змінити значення висловлювання. Наприклад, висхідний рух основного тону зазвичай вказує на запитання або сумнів, тоді як спадний рух основного тону сигналізує про завершену думку, впевненість або наказ. Спально-висхідна інтонація може передавати сумнів, сарказм або іронію. Швидкий темп може свідчити про хвилювання, нетерпіння або збентеження, тоді як повільний темп може передавати серйозність, замисленість або навіть нудьгу.

Крім вираження емоцій просодія допомагає мовцям встановлювати та підтримувати соціальну відстань у спілкуванні. Зменшення гучності та висоти голосу часто використовується для вираження інтимності, таємності або близькості. І навпаки, підвищення гучності та висоти може свідчити про гнів, домінування або емоційне збудження, збільшуючи дистанцію. Спільний темп мовлення зі співрозмовником, відомий як ритмічна синхронізація, допомагає створити відчуття єднання та зменшити соціальну дистанцію. Довгі, незручні паузи, навпаки, можуть свідчити

про незгоду, дискомфорт або небажання продовжувати спілкування, тим самим збільшуючи дистанцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка зарубіжних дослідників присвятила свої наукові розвідки дослідженню різних функцій просодії, зокрема: граматичної, прагматичної та афективної, або емоційної, функції [4; 6; 7; 10]. Дослідження Гао та ін. [5], а також Томаселло та ін. [9] висувають гіпотезу про те, що просодія сприяє розумінню наміру мовця та його закодованих повідомлень. Проте питання функціональної ролі просодії у вираженні ставлення мовців один до одного залишається недостатньо дослідженим.

Основною метою роботи є визначення, яким чином саме просодичні особливості мовлення допомагають співрозмовникам висловити своє ставлення, тобто емоції та намір у конкретній ситуації, а також регулюють міжособистісну дистанцію. Тобто просодія вказує на соціальний статус, ступінь близькості чи офіційності відносин між мовцями.

Матеріалом дослідження є діалогічні уривки із сучасних англійських серіалів. Це дозволяє досліджувати живе, автентичне, повсякденне спілкування, максимально наближене до реальних комунікативних ситуацій, де просодія відіграє критичну роль у створенні персонажів та передачі сюжетних напруг.

Серіал Емілі в Парижі «Emily in Paris» є релевантним матеріалом для аналізу функціональної ролі просодії, особливо в контексті міжкультурного спілкування. «Emily in Paris» наповнений емоціями, і саме просодія є ключем до їхнього розуміння. Серіал охоплює широкий спектр ситуацій, що дозволяє вивчати, як просодія змінюється залежно від контексту: 1) професійне спілкування: на роботі в офісі; неформальне спілкування: у кафе, на вечірках, з друзями; 2) інтимне спілкування: у романтичних сценах. Серіал «Тед Лассо» (Ted Lasso) є ідеальним матеріалом для просодичного аналізу, особливо щодо вираження ставлення та міжособистісної дистанції (соціальної близькості/віддаленості). Ключова передумова серіалу – це зіткнення культур: оптимістичний американець Тед Лассо (з вираженим південно-західним акцентом) приїздить до Великої Британії тренувати футбольну команду.

Відповідно до мети в роботі було вирішено такі **завдання**:

1. Опрацювати вилучений звуковий матеріал та визначити синтагматичне членування відрізків, що аналізуються. 2. Виділити та класифікувати основні просодичні параметри (типи шкал та термінальних тонів, діапазон ЧОТ, інтенсивність, швидкість мовлення) у мовленні персонажів, що використовуються для вираження емоційно-оцінного ставлення (схвалення, іронія, агресія, співчуття). 3. Встановити кореляцію між конкретними просодичними моделями та різними типами міжособистісної дистанції (формальна, неформальна, дружня, конфліктна) у діалогах.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо частотні характеристики мовлення двох персонажів британського серіалу «Тед Лассо». Для аналізу було обрано ключовий момент, який ідеально демонструє перехід від конфлікту/дистанції до близькості/співчуття між Ребеккою Велтон (власницею клубу) і Тедом Лассо (тренером). У нижчезазначеному фрагменті Ребекка намагається переконати Теда, що вона його найняла, щоб він зазнав поразки, але Тед відповідає з несподіваною добротою.

Ребекка: I need something to tell you. I am fucking bitch! I hired you to fail! I chose you because I thought you were silly and stupid and soft and that you would lose and I would get the club back.

Ted: (коротка пауза) I can't imagine what you must be going through.

Ребекка: What are you doing?

Ted: I think that it would be a shame for you to not talk to somebody about all that.

Ребекка: It's just... it's just what I would do (https://www.youtube.com/watch?v=P8k-bSEhEDo).

На початку діалогу Ребекка використовує висхідно-спадний термінальний тон вузького діапазону для оформлення лексеми *fail*. Фразовим наголосом виділяються лексеми *silly* і *stupid*. Усі синтагми вимовляються з підвищеною ($I_{\max} = 72$ дБ) інтенсивністю та з використанням швидкого темпу мовлення (6, 8 скл/с).

Спеціальне питання Ребекки «*What are you doing?*» оформлено різким висхідним тоном на лексемі «*doing*», що є просодичним маркером вираження збентеження. Синтагма вимовляється в широкому тональному діапазоні ($F_{\Delta} = 145$ Гц) та з підвищеною інтенсивністю ($I_{\text{mean}} = 68$ дБ).

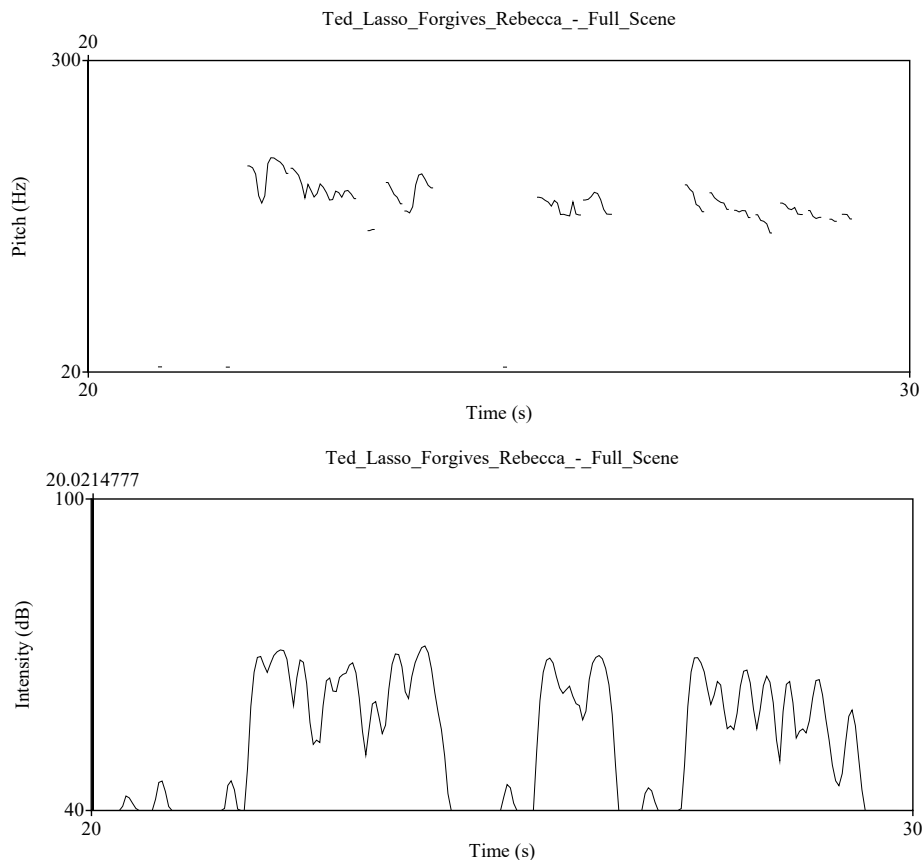

Рис. 1. Інтонограма та крива інтенсивності фраз

Тед відповідає власниці клубу зі значним зниженням гучності ($I_{\text{mean}} = 52$ дБ), сповільненням темпу мовлення, використанням рівних шкал, роблячи тихий видих перед початком висловлювання. Використання у мовленні спадних термінальних тонів створює ефект щирості по відношенню до співрозмовника.

Відповідь Теда є класичним прикладом використання просодії для прагматичної зміни ситуації. Замість того, щоб відповісти такою ж агресією, використовуючи підвищену інтенсивність та пришвидшений темп мовлення, протагоніст використовує протилежні просодичні маркери, а саме:

1) Значне зниження інтенсивності мовлення та сповільнення темпу, що слугують просодичними маркерами заспокоєння та деескалації конфлікту. Він відмовляється брати участь у конфліктній просодичній моделі Ребекки.

2) Емоційно нейтральні рівні та спадні шкали та вузький діапазон ЧОТ. У фразі «*I can't imagine what you must be going through*» рівний тон голосу, що зазвичай асоціюється зі щирістю та спокоєм, контрастує з емоційним змістом (співчуттям).

3) Низька гучність Теда. Заключна фраза («*It's just... it's just what I would do*») є майже шепотом. Це вираження глибоко особистої, інтимної дистанції. Тед не вимагає, а подає приклад. Його просодія тут демонструє вразливість, що руйнує емоційні бар'єри Ребекки набагато ефективніше, ніж будь-які слова.

Проілюструємо роль просодії у формуванні робочих стосунків між головною героїнею серіалу «*Emily in Paris*» та її начальницею Сільві Грато. Наведений нижче діалог відображає робочі стосунки Емілі (американський ентузіазм) та її начальниці Сільві Грато (французька формальність і скептицизм). У цій конфліктній ситуації просодичне оформлення мовлення Емілі (високий тональний рівень синтагм, швидкий темп мовлення) руйнує дистанцію, намагаючись викликати негайну позитивну реакцію. Натомість просодичне оформлення мовлення Сільві (паузи, низький тон, повільний темп) активно створює та підтримує високу професійну дистанцію, виражаючи при цьому зневажливе ставлення до ідей Емілі.

Емілі: *I just had a **super** great idea for a social media campaign! We should go **viral***

Сільві: *Virale? Non*

Емілі: *But think about the **buzz**! We'd get so much **engagement**!*

Сільві: *Chérie, that is **not** chic. We do not do **buzz*** (<https://www.netflix.com/ua-en/title/81037371>).

Емілі використовує просодію, яку часто асоціюють з американською енергійністю: високі

середні значення ЧОТ і швидкий темп, що сигналізують про ентузіазм і щирість, але у французькому професійному контексті вони можуть бути інтерпретовані як недоречно фамільярність, що порушує міжособистісну дистанцію. Емфатичні наголоси на лексемах *super* і *viral* вказують на її позитивне ставлення, але також додають надмірної ваги її повідомленню.

Просодичне оформлення мовлення Сільві маркується:

1) Превалюванням пауз середньої тривалості (від 501 до 800 мс) та тривалих пауз (від 801 до 1200 мс). Сповільнений темп та використання пауз різної тривалості – це потужний просодичний інструмент домінування та створення міжособистісної дистанції. Це змушує Емілі чекати, підтверджуючи владу Сільві.

2) Зниженими середніми значеннями ЧОТ ($F_{\text{mean}} = 143$ Гц) та вузьким діапазоном ЧОТ ($F_{\Delta} = 68$ Гц), що виражає професійну стриманість і скептицизм (негативне ставлення). Відсутність значних варіацій ЧОТ асоціюється з контролем ситуацій спілкування і високим соціальним статусом.

3) Виразною артикуляцією: Сільві часто вимовляє фрази з чіткою, майже театральною артикуляцією, підкреслюючи, що її слова є остаточними і відображають культурну перевагу («*We do not do **buzz***»).

Висновки. Таким чином, аналіз матеріалу засвідчив, що просодія, включаючи тональне оформлення синтагм, темп мовлення, гучність та паузацію, не просто супроводжує вербальне повідомлення, а й виконує самостійну, первинну функцію в комунікації. Вона працює в тандемі з вербальним змістом, дозволяючи носіям мови точно передавати ставлення, емоції та наміри, а також ефективно керувати міжособистісними відносинами та соціальною дистанцією. Без просодії спілкування було б позбавлене значної частини свого емоційного та соціального контексту. У серіалі «*Емілі в Парижі*» просодія часто використовується для підкреслення іронії, флірту та професійного скептицизму в міжкультурному спілкуванні, де тон допомагає долати чи, навпаки, створювати бар'єри. У серіалі «*Тедд Лассо*» просодія виступає ключовим елементом прагматики, тобто того, як використовується мова для досягнення соціальних цілей. Варіативність просодичних моделей служить для передачі оптимізму, підтримки та ввічливої наполегливості (часто з використанням пом'якшеного тону та помірного темпу), що є центральними для формування позитивної атмосфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Болотнікова А. П. Комунікативно-прагматична категорія ввічливості та поняття соціальної і психологічної дистанції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2019. Вип. 38. С. 13–17.
2. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навчальний посібник. Харків : НФаУ, 2011. 132 с.
3. Chukwuokoro I., Adoromike E., Ubi V. The role of speech prosody in comprehending speaker's communicative content. *African journal of humanities and contemporary education research*. 2025. Vol. 18. 184 – 195. Doi: 10.62154/ajhcer.2025.018.010671.
4. Crystal D. Prosodic development. In P. Fletcher, & M. Garman (eds.), *Language Acquisition*. 1986. P. 33 – 48. Doi: 10.1017/S0305000900003779.
5. Gao P., Jiang Zh., Yang Y. et al. Temporal neural dynamics of understanding communicative intentions from speech prosody. *NeuroImage*. 2024. Vol. 299. P. 1 – 14. Doi: 10.1016/j.neuroimage.2024.120830.
6. Kent R., Read C. The acoustic analysis of speech. Singular Publishing Group. 2002. 311 p.
7. Pattnaik P. Dash S. 2012. A study on prosody analysis. *International Journal of Computational Engineering Research*. 2012. Vol. 2(5). P. 1594 – 1599.
8. Paul R., Augustyn A., Klin A., Volkmar, F. R. Perception and production of prosody by speakers with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*. 2005. Vol. 35(2). DOI: 10.1007/s10803-004-1999-1.
9. Tomasello R., Grisoni L., Boux I. et al. Instantaneous neural processing of communicative functions conveyed by speech prosody. *Cerebral Cortex*. 2022. Vol. 32. P. 4885-4901. Doi: 10.1093/cercor/bhab522
10. Warren P. Parsing and prosody: An introduction. *Language and cognitive processes*. 1996. Vol. 11. P. 1 – 16. Doi: <https://doi.org/10.1080/016909696387204>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025